

УДК 340.4
DOI <https://doi.org/10.32837/chern.v0i1.306>

І. М. Коваль
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та філософії права,
конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
orcid.org/0000-0002-5332-6958

ВІЙНА ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЯВИЩЕ В ТЕОРЕТИКО-ФІЛОСОФСЬКИХ КОНЦЕПЦІЯХ ФРЕНСІСА БЕКОНА

У статті аналізується проблема війни, як соціально-політичного явища, її сутності та соціальних наслідків.

Вказується, що Ф. Бекон жив в епоху, коли в європейському континенті постійно виникали конфлікти, які вирішувались в основному не мирними переговорами, а війною. Ф. Бекон, як філософ і політичного діяча, ця проблема надзвичайно хвилювала. Теоретичні ідеї Ф. Бекон, перш за все, були спрямовані на вплив щодо політики короля і парламенту та підготовки держави, її збройних сил і народу захищати інтереси та суверенітет Англії.

У статті акцентується увага на те, що філософ поділяв війни на справедливі і не справедливі. Ф. Бекон був переконаний в тому, що війна яка ведеться проти деспотизму і тиранії є законною і справедливою. Вона піднімає дух і сили народу і армії. Така війна як правило є переможною.

У статті наголошується, що успіхи у війні залежать не тільки від результатів діяльності правлячих кіл держави, але й від її морально-правової оцінки народом, та його готовності захищати свою державу, а також від таланту полководців і воєначальників.

Встановлено, що мислитель значну увагу зосереджує на формуванні глибоких і оригінальних ідей щодо ролі тактики і стратегії при проведенні військових операцій, спрямованих на отримання успіху і перемоги над противником.

У статті обґрунтовується концепція, що у підготовці країни та її збройних сил Ф. Бекон відводив проблемі, пов'язаній з досягненням в сфері науки, реалізації науково-технічних досягнень як важливого чинника в зміцненні й удосконаленні могутності армії і військово-морського флоту.

У статті підкреслюється, що Ф. Бекон в своїй державній діяльності значну увагу приділяв законотворчій діяльності, прийняття нормативно-правових актів і проведення політики, як урядом так і парламентом щодо забезпечення миру і злагоди в суспільстві, спрямованих на уникнення заколоту, повстання й громадянської війни в державі. Ф. Бекон застерігає, що ті держави та їх правителі, які не дотримуються цих умов призводять до ситуації, коли їх держави стають легкою здобиччю більш сильних і агресивних сусідів.

Таким чином мета всієї теоретичної і політико-правової діяльності Бекон була спрямована на удосконалення державного управління, зміцнення військово-технічного потенціалу армії і флоту, як міцної бази могутності й обороноздатності держави.

Ключові слова: суспільство, держава, війна, політика, збройні сили, стратегія, тактика.

Koval I. M. WAR AS A SOCIO-POLITICAL PHENOMENON IN THE THEORETICAL AND PHILOSOPHICAL CONCEPTS OF FRANCIS BACON

The article analyzes the problem of war as a socio-political phenomenon, its essence and social consequences.

It is pointed out that F. Bacon lived in an era when conflicts were constantly arising in the European continent, which were resolved mainly not by peace negotiations, but by war. F. Bacon, as a philosopher and politician, was extremely concerned about this problem. F. Bacon's theoretical ideas were primarily aimed at influencing the policy of the king and parliament and the preparation of the state, its armed forces and the people to defend the interests and sovereignty of England.

The article emphasizes that the philosopher divided wars into just and unjust. F. Bacon was convinced that the war against despotism and tyranny is legal and just. It raises the spirit and strength of the people and the army. Such a war is usually victorious.

The article emphasizes that the success of the war depends not only on the results of the ruling circles of the state, but also on its moral and legal assessment of the people and their willingness to defend their state, as well as the talent of commanders and military leaders.

It is established that the thinker focuses on the formation of deep and original ideas about the role of tactics and strategy in military operations aimed at success and victory over the enemy.

The article substantiates the concept that in the preparation of the country and its armed forces F. Bacon addressed the problem of achievements in science, implementation of scientific and technical achievements as an important factor in strengthening and improving the power of the army and navy.

The article emphasizes that F. Bacon in his state activities paid considerable attention to lawmaking, adoption of regulations and policies, both government and parliament to ensure peace and harmony in society, aimed at avoiding rebellion, insurrection and civil war in state. F. Bacon warns that those states and their rulers who do not comply with these conditions lead to a situation where their states become easy prey for stronger and more aggressive neighbors.

Thus, the purpose of all theoretical and political and legal activities of Bacon was aimed at improving public administration, strengthening the military and technical potential of the army and navy, as a strong base of power and defense capabilities of the state.

Key words: society, state, war, politics, armed forces, strategy, tactics.

Постановка проблеми. В сфері інтересів Ф. Бекона як політичного діяча, окрім суто політичних, економічних і правових проблем суттєву роль займала проблема сутності війни, ролі і місця держави, народу і армії у зміцненні військової могутності держави. Лорд-канцлер Ф. Бекон вважав, що Англія як велика морська держава, повинна в першу чергу володіти сильною армією і сучасним військово-морським флотом.

Багато уваги в своїй науково-теоретичній діяльності англійський мислитель приділяє проблемам готовності держави, у випадку війни, захищати свої інтереси і безпеку. В науковому аспекті він акцентує увагу на моральному стані народу і армії захищати свою незалежність і вести активні бойові дії.

Ф. Бекон був переконаний, що Англія повинна піклуватися про створення сильних сухопутних військ і сучасного морського флоту.

Надзвичайно цікаві ідеї висловлює мислитель щодо ролі військової тактики та стратегії в процесі ведення бойових дій. Ф. Бекон спираючись на аналіз історичних джерел античності і сучасних йому політико-військових реалій дає глибоку оцінку ролі полководців і воєначальників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Творчості Бекона, особливо його ідеї, погляди, концепції щодо ролі держави, права і політики були предметом аналізу західно-європейських мислителів: Д. Бернал, Г. Бокль, А. Варьяш, В. Віндельбанд, Т. Маколей, Б. Рассел, К. Фішер та ін. Серед російських вчених: В. Асмус, Ф. Коган-Бернштейн, А. Луначарський, І. Нарский, В. Соколов, А. Субботін та ін.

Слід зазначити, що спеціально проблемі присвяченій аналізу війни і армії на жаль у вітчизняній літературі не приділено достатньої уваги, а також необхідності вивчення і розповсюдження передових традицій спрямованих на виховання у народу та його армії високого морального духу і гордості за свою історію.

Цікаво відзначити те, що Ф. Бекон один із перших мислителів Нового часу виступає активним пропагандистом науки та її впливу на розвиток військової справи і військового мистецтва.

Як державний діяч і патріот своєї держави Ф. Бекон активно виступає за піднесення ролі і авторитету Англії як великою морською державою та забезпечення її могутності і безпеки.

Мета статті полягає в аналізі війни як соціально-політичного явища в філософсько-правових концепціях Ф. Бекона.

Виклад основного матеріалу. Видатний англійський мислитель Ф. Бекон (1561-1626) у своєму творі «Про достоїнність і примноження наук» та інших аналізує проблему яка надзвичайно хвилювала всіх мислителів починаючи з античності – проблему війни, її роль в житті суспільства

та її соціальних наслідків. Ф. Бекон у своїх творах характеризує війну як складне соціально-політичне явище «яке лягає на плечі народу і він несе великі страждання» [1, с. 480].

Ф. Бекон демонструє у своїх творах глибокі та оригінальні знання з філософії, історії, культури, літератури, мистецтва, міфології стародавньої Греції і Риму, а також діяльність державних і політичних діячів, видатних полководців. [2, с. 86-88].

Більшість яких приймали активну участь у підготовці до війни та проведенні військових операцій. Серед філософів античності проблеми війни аналізували Арістотель, Геракліт, Демокрит, Кар, Платон та ін. Так, Геракліт,- писав Б. Рассел,- схвалював війну.

«Війна заявляв він,- це мати всього і царя всього; декого вона зробила богами, а декого – людьми, декого – рабами, а декого – вільними. Нам треба знати, що війна властива всьому, і що боротьба річ справедлива, і що на світі все з'являється і зникає в боротьбі» [3, с. 48].

Відповідальність за підготовку війни Ф. Бекон покладає на державу яка повинна в першу чергу з метою забезпечення своєї незалежності і суверенітету гостро реагувати на будь-яку провокацію з боку інших держав [1, с. 190].

Вона,- заявляє Ф. Бекон,- повинна мати законну причину або привід для початку війни і «застосування воєнної сили» [1, с. 481].

Замислюючись над сутністю війни філософ приходить висновку, що вона може бути як справедливою так і не справедливою. Ф. Бекон вказує на те, що якщо війна є справедливою, то вона викликає повагу у людей до неї. А це піднімає високий моральний дух як у народу так і в армії [1, с. 192].

Особливий акцент в аналізі справедливості війн мислитель робить на необхідності вести її проти тиранії.

Відкритий противник деспотизму і тиранії Ф. Бекон заявляє, що війна проти тиранії є не тільки справедливою, але й законною. «Нема, більш благочестивої причини для ведення війни ніж повалення тиранії під гнітом якої страждає замучений і знесиленний народ». Справедлива війна- говорить англійський мислитель «піднімає дух воїнів і самих народів» [4, с. 254].

В такій війні народ і його армія творять чудеса героїзму. Війна може бути і не справедливою, якщо вона ведеться з метою загарбування чужої території і підкорення народів під час такої війни здійснюється «пограбування цілих міст і областей» [4, с. 277].

Засуджуючи несправедливості війни Я. Гашек писав, що їх розпочинають «великі негідники, грабіжники та вбивці... Скільки серед них аттіл, тамерланів, вільгельмів, габсбургів» [5, с. 618].

У війнах проявляється не тільки героїзм і велика жертвовність народу, але важливою її рисою є жорстокість.

Будь-яка війна, несе за собою великі злидні, розруху, розграбування міст і сіл, загибель людей. Так у серпні 1649 року військам Кромвелля була захоплена ірландська фортеця Дрогеда. Маючи абсолютну перевагу в артилерії англійська армія штурмом захопила фортецю. Усіх зі зброєю в руках вбивали на місці, а сто ірландців, які залишилися в церкві Св. Петра, були спалені живцем [6, с. 110].

У війні народ демонструє своє відношення до існуючого соціально-політичного устрою, ролі правителів і армії Ф. Бекон вказує на те, щ важливим чинником в досягненні успіхів у війні є повага народу до своєї армії та «особлива любов і пристрасть до військової справи, котра стає для нього його силою і честю, основою його життя» [1, с. 479].

Ті народи, заявляє філософ, котрі присвятили себе «вивченню військового мистецтва досягли дивовижного прогресу в зміцненні могутності своєї держави» [1, с.480].

Ф. Бекон акцентує увагу на тому, що «той народ який належним чином не піклується про зміцнення військової могутності своєї держави, не займається спеціальним військовим мистецтвом, не віддає йому всі сили і знання повинен взагалі залишити всяку надію на успіх в захисті своєї держави» [1, с. 480].

Майже через двісті років цю ідею Ф. Бекона розвиває Г. Гегель. «Народи, наголошував він, які не борються за свою державність і суверенітет підпадали під владу інших народів» [7, с. 360].

Держава, заявляє Ф. Бекон, може володіти значною військовою технікою, але це всього невинна овечка одягнута в шкуру лева, якщо «сам народ по своїй природі і по своєму характеру не є ні мужнім, ні войовничим. Більше того, сама по собі численність війська не є гарантом перемоги, там де до активних бойових дій, воїни не здатні та ще й боязливі» [1, с. 475]

На перше місце у війні Ф. Бекон ставить е матеріальні багатства держави, моральний дух народу і армії. Підтверджуючи цю ідею мислитель наводить приклад коли цар Крез хвалився перед Солоном своїм золотом.

«Правителю мій, – сказав Солон Кразу, – достатньо прийти кому-небудь з кращим ніж у вас залізом, і він оволодіє всім цим золотом» [8, с. 476].

Ф. Бекон наводячи цей приклад має на увазі армію яка володіє більшою могутністю. Отже, зауважує мислитель, «будь-який володар або держава народ якої по своїй природі і характеру є недостатньо мужнім і войовничим, повинні надто тверезо оцінювати свої можливості, і навпаки володарі які керують мужніми і войовничими народами повинні бути впевнені в своїх силах» [1, с. 476].

Мислитель вказує на те, що держави які наймають із чужих держав наймані війська як правило на короткий час можуть зіграти свою позитивну роль у війні, але в кінцевому результаті їх «крила дуже скоро зламаються» [1, с. 476].

Замислюючись на участі народних мас у війні Ф. Бекон заявляє, що його відношення і моральний дух залежать від багатьох чинників, серед яких проблема оподаткування, яка в основному лягала на простий народ і вводилася свавільно правителем. Ці податки були пригнічуючими і обтяжливими. В такому стані «народ який обтяжений податками не стане мужнім і войовничим» [1, с. 476].

Мислитель вважає, що окрім податків, негативний вплив на хід війни і її результативність має вищий привілейований клас, який не живе інтересами народу, а піклується лише своїми інтересами, він прагне перекласти всі проблеми, пов'язані з війною, на плечі простого народу.

Аналізуючи взаємовідносини між різними соціальними класами і прошарками, філософ вказує на негативну роль знаті, чисельність якої постійно зростає. В такому стані «простий народ буде слабким і малодушним, і справа в кінці кінців дійде до того, що навіть одна людина із ста не буде здатна носити зброю». Мислитель пропонує прийняти найбільш рішучі міри для того, щоб завадити надмірному росту знаті [1, с. 476].

Ф. Бекон попереджає, що ті держави, які прагнуть досягти могутності не повинні надто давати можливість «розплодитися знаті...оскільки простий народ при цьому стає тупим і забитим, і працює тільки на панів» [8, с. 417].

Рішення щодо початку війни повинні ґрунтуватися на дуже серйозних міркуваннях, враховуючи економічні, соціальні, духовні та інші чинники.

Мислитель робить висновок, що ті держави, їх королі та воєначальники, які вирішують розпочати війну, мають правильно «оцінити сили і точно зважити чи вдасться їм благополучно завершити цю війну чи ні і ніколи не спокушатись надто великими надіями» [1, с. 192].

Філософ навпаки рекомендує проводити політику мирного співіснування, розвивати торгівлю, зміцнювати наукові і культурні зв'язки. Війна з іншими країнами на думку мислителя вимагає володіти повною і об'єктивною інформацією щодо соціально-політичного та економічного устрою, стану і рівню підготовки збройних сил. Успіх у такій війні гарантований тим, де недостатньо розвинута військова справа, або сили народу вкрай виснажені і підірвані» [1, с. 191].

Аналізуючи проблеми війни і миру в основі своєї політичної філософії мислитель схиляється до думки, що «лінивий і сонний мир ослаблює і розпещує дух, псує звичаї. І якби мир не впливав на благополуччя тієї чи іншої держави для

її величі, без всякого сумління важливо, щоб вона весь час була озброєна і готова до бою» [1, с. 480].

Маючи на увазі, що під час миру, держава повинна піклуватися про свою оборону, помилкою багатьох держав є політика, яку проводить близьке оточення монарха, яке штовхає його щодо проведення агресивної політики замість мирного співіснування з сусідніми державами.

Ф. Бекон неодноразово вказує, що часто ініціаторами війни є оточення монарха, яке не може об'єктивно оцінити військово-політичну, економічну ситуацію, а також готовність народу і армії до війни, і це як правило закінчується поразкою. вести бойові дії.

В 1624 році Англія розпочала війну з Іспанією. Її ініціатором був улюбленець короля Якова I герцог Бенкінгем. Армія і флот не були готові до ведення активних бойових дій. Війна закінчилась повною поразкою Англії. «Нікчемні армії, – пише А. Мортон, – які склалися із не підготовлених новобранців, яких вербували із середовища міської голоти або безробітних наймитів, відправлялись за кордон, де гинули в бою або помирили від лихорадки. Занедбаний і погано оснащений флот не міг вже повторити ні однієї перемоги минулих років» [9, с. 182].

Бенкінгем, який не володів ані достатніми військовими знаннями, ані політичним досвідом глибокого аналізу зовнішньо-політичної ситуації, інтриган – жадібний до слави і багатств втягнув Англію в другу, ще більш безглузду війну з Францією [9, с.182].

Сила держави неодноразово наголошував Ф. Бекон в готовності кожного її громадянина захищати її незалежність зі зброєю в руках. Але для цього необхідно, щоб населення держави було морально і фізично здоровим, володіло необхідними правами і свободами.

Глибоко аналізуючи стан підготовки збройних сил країн Європи він прийшов висновку, що Великобританія перевершує багатьох із них, а причиною цього є те, що селяни були звільнені від кріпосного права, значно раніше ніж в інших країнах Західної Європи. Вільні селяни-йомени які в основному склали основу сухопутних військ на полі бою демонстрували високий героїзм.

Важливим фактором могутності Англії Ф. Бекон вважав наукові відкриття та досягнення у всіх сферах, а також географічне положення, що виступало важливим фактором перетворення її у велику морську державу, це відкривало їй великі можливості в організації торгівлі, колонізації нових земель, а загалом зміцнення своєї могутності, впливу і авторитету на міжнародній арені. Для вирішення цих важливих проблем держава поклала велику надію на армію і військово-морський флот як оплот її безпеки і незалежності.

Успіх у проведенні військових операцій Ф. Бекон тісно пов'язував з високим рівнем роз-

витку науки і техніки, особливу увагу мислитель надавав рівню професійної підготовки та освіченості воєначальників. Мислитель наводить приклади з історії, так римський імператор Траян прославив себе як талановитий полководець і мудрий правитель, а під час походів поряд з Олександром Македонським знаходились високоосвічені особи, з якими він постійно спілкувався. Так в одному з своїх листів до Аристотеля, він писав, що прагне перевершити «всіх ученістю і пізнанням, а не могутністю і владою» [1, с. 126].

Акцентуючи увагу на ролі освіченості, Бекон наводить приклад учня Сократа Ксенофонта котрий проявив в складних умовах бойових дій не тільки мужність, але й високу гнучкість свого розуму. Він вивів «десять тисяч піших воїнів які фактично були оточені перським військом, що безумовно зробило приголомшене враження у греків, з тих пір надихало на вторгнення в Персію і її завоювання». Цей подвиг був яскравим взірцем і для Олександра Македонського [1, с. 132].

Прославляючи науку і освіченість Ф. Бекон в утопічній повісті «Нова Атлантида», акцентує увагу на ролі науки і наукових відкриттів, що приводить до прогресу у всіх сферах у тому числі і у військовій справі. «Ми виробляємо артилерійські пушки і складні військові машини, нові сорти пороху. «Є у нас кораблі і човни які плавають під водою» – заявляє, з гордістю, один з керівників держави [10, с. 515].

Яскравим прикладом перемоги у війні є науково-технічна перевага країни яка веде війну. Так в кінці травня 1588р. Так звана непереможна Армада, як її називали в Іспанії, була розгромлена англійським флотом. Причиною перемоги було те, що Англія була «значно більш розвинута ніж Іспанія, а також висока якість англійської артилерії більш дальньої, ніж іспанська, а також талант командного складу флоту»

Цю перемогу Ф. Бекон оцінював як одне із блискучих військових і зовнішньо політичних досягнень Великобританії [11, с. 97].

Цікаві думки висловлює Ф. Бекон щодо поваги до учасників війни та їх соціально-правового та морально-психологічного захисту. Вони повинні бути заслужено нагородженими. «Повинні бути, заявляє він, організовані будинки презренія для старих, заслужених воїнів і інвалідів» [1, с. 483].

Мислитель звертає увагу на формування військово-патріотичних традицій які спрямовані на виховання гордості у всього народу за свої збройні сили.

Значний інтерес представляють оригінальні ідеї англійського мислителя щодо проблеми військового мистецтва та ролі і місці воєначальників в організації і плануванні бойових операцій.

З впевненістю можна стверджувати, що Ф. Бекон володів глибокими знаннями в галузі

військової тактики і стратегії. Перед початком військових дій, мислитель рекомендує «уважно і глибоко вивчати положення противника, а також розпізнати характер небезпеки і не піддаватись страху». «Нападати на ворога слід тоді, - стверджує мислитель, - коли той неготовий до активних бойових дій і вважається в безпеці» [4, с. 256].

Ф. Бекон замислюючись над всім наступним ходом війни і проведення стратегічних і тактичних операцій вважає, що дуже важливим фактором, який веде до перемоги це швидкість дій, активний наступ на противника з подальшим закріпленням успіху, тобто активним переслідуванням противника. Мислитель зауважує, що нема на війні більш «розповсюдженої помилки, ніж невміння закріпити досягнутий успіх і розвивати наступ і переслідування противника» [1, с. 192].

Важливим, суттєвим чинником в процесі бойових дій на думку Ф. Бекона є вміння скривати свої плани, постійно вести розвідку і контррозвідку, що унеможлиблює розголошення оперативного плану. «Військовими операціями повинна керувати одна людина, котра володіє всією повнотою влади. Для перемоги над противником дуже важливо проводити дії і в першу чергу «хитрість, обман, обхідні маневри, розповсюдження фальшивих слухів – все те, що притупляє пильність, відволікає увагу і допомагає скрити істинні наміри полководця» [1, с.193].

Дуже важливо, вважає мислитель, скривати свої плани, а також вести активну розвідку з метою визначення планів ворога, його реальні можливості, його як слабкі так і сильні сторони, хто «таємно допомагає йому, чи існують у ворожому таборі розбіжності і суперництво, які успіхи в неприятеля та його подальші замисли» [1, с. 193].

Під час бойових дій Ф. Бекон радить проводити рекогносцировку спрямовану на вивчення місцевості і шляхів, по яким доведеться йти війську і особливу увагу звернути на ретельне зміцнення лагера (що в сучасній військовій практиці майже забуто). У зв'язку з цим він наводить приклад коли у «римлян лагерь нагадував сильно зміцнене місто, що давав можливість укриватись в ньому у випадку невдалого закінчення бойових дій» [1, с. 193].

«Всякий благорозумний полководець, починаючи війну, майже постійно нападає на ворога, коли той не є готовим до відсічі і вважає себе в повній безпеці» [1, с. 194].

Яскравим прикладом недооцінювання сил противника і відчуття своєї переваги над ним були дії царя Вірменії Тиграна.

Так, Тигран, командуючи чотирьохтисячним військом, розташувавшись лагередом на одному із пагорбів, був впевнений в своїй перемозі. І коли він побачив що на нього наступає чотирнадцятитисячний загін римського війська, самозадоволено зауважив: «Цих людей надто багато для

посольства і дуже мало для битви. Але не встигло зайти Сонця, як він на власному досвіді переконався, що їх було достатньо багато для того, щоб нанести йому незчисленні втрати і змусити в паніці покинути поле бою і втікати» [1, с. 475].

Суттєву роль у війні відіграє моральний дух народу і армії, а також талант полководців. З історії відомо, що армія Кромвелля отримала ряд блискучих перемог над королівськими військами Якова I. Вона була нового революційного зразка і складалась з добровольців-йоменів частково міської бідноти. Солдати цієї армії були добре морально психологічно підготовленими, а головне високо дисциплінованими.

Але важливою особливістю революційної армії, – зазначає Л.Кертман, - «була висока дисципліна, талановиті воєначальники, які висунулись в ході боїв із самої солдатської маси. Люди, які були ще недавно простими робітниками стали полковниками» [12, с. 90].

О. Кромвель створив армію нового типу, його кавалерія в той час, представляла собою непереможну силу. Ця армія створила свою політичну організацію. Рядовий склад армії призначав своїх делегатів, так званих «агітаторів», котрі повинні були представляти інтереси солдатських мас. Ці делегати були потім об'єднані в політичні солдатські ради. На зборах, зазначає А. Мортон, які носили демократичний характер «рядовий міг висловлювати свою думку так же вільно, як і полковник» [9, с. 204].

Таку армію було доручено в кінці літа 1643 року сформувати в східних графствах Кромвелю. І він блискуче проявив себе як полководець і державний діяч. Важливу роль на думку мислителя щодо перемоги і війни відіграє флот. «Панівництво на морі- це запорука міцної монархії» [1, с. 482].

Не викликає ніякого сумніву, вважає Ф. Бекон, що «той хто панує на морі може діяти цілком вільно, отримати від війни стільки скільки він забажає, тоді як навпаки, той хто отримує перемогу з допомогою сухопутних сил, часто опиняється в складному положенні» [1, с. 482].

В своїх листах до короля Карла I Ф. Бекон заохочує його щодо проведення політики і створення необхідного законодавства, спрямованого на створення сильного і могутнього військово-морського торгового флотів. «Королівство – острів оточений морем, отже флот це його кріпосні стіни, великий корабель- неприступний форт». Як патріота своєї Батьківщини Ф. Бекон особливо хвилювала проблема переваги Англії над іншими державами, і вона стала настільки сильною і могутньою, що цей «острів став, як того і заслуговує його природне положення господар морів. Це факт володіє настільки значними наслідками, що можна дійсно сказати, що панування на морі є основною передумовою, або суттю всесвітньої монархії» [13, с. 62].

Створення флоту вимагала і ситуація, яка була пов'язана з необхідністю боротьби з піратами. Про боротьбу проти піратів, які нападали на торгові судна, в результаті Середземне море стало фактично недоступним для мореплавства і торгівлі, про що пише стародавній історик Плутарх. Пірати спустошували острови і прибережні міста... захоплювали в полон високих посадових осіб, контрибуції, які накладались на захоплені міста, – все це було великою ганьбою для римської імперії. Число піратських кораблів перевищувало тисячу, і піратам вдалося захопити до чотирьохсот міст [14, с. 299].

З подібною проблемою зіткнулась і Англія, про що повідомляє Ф. Бекон. Він прикладав багато зусиль для перетворення Великобританії в світову державу. Перевагу своєї держави, він по-перше бачив в економічному, науково-технічному прогресі, по-друге, в наявності сильної армії і військово-морського флоту; по-третє у високому моральному духові народу, а також менталітеті англійців. Англійці, на думку Ф. Бекона, порівняно з іншими народами «менш за все здатні підкорятися, пригнужуватися або бути довільно оподаткованими» [15, с. 10]. Всі ці та інші фактори і чинники повинні були сприяти величчю і могутності Англії.

Висновки

У своїй творчості і державній діяльності Ф. Бекон приділяв значну увагу глибокому аналізу та місці війни в суспільстві, готовності держави і народу захищати свою незалежність і суверенітет.

Він переконливо доводив, що у війні перемагає та держава в якій більш передовий соціально-політичний устрій, народ який володіє певними правами і свободами, і який морально і психологічно готовий зі зброєю в руках захищати свою незалежність та свободу. Філософ вказує на те, що війна є справедливою і має законний характер якщо вона спрямована проти тиранії і деспотизму метою якої є захист прав і свобод народу.

Ф. Бекон був впевнений що його теоретичні настанови і реальна політична дійсність сприятиме вирішенню не тільки складних соціально-політичних проблем, але й зміцненню могутності Англії важливим чинником якого виступають сучасна армія і могутній військово-морський флот.

Творчо вивчаючи історію війн, тактику і стратегію ведення бойових операцій, роль і місце полководців та політичних діячів, формує настанови і рекомендації щодо зміцнення армії і військово-морського флоту.

Ідеї Ф. Бекона щодо захисту незалежності і суверенітету своєї держави є надзвичайно актуальним і для України у зв'язку з тим, що наша держава стала об'єктом агресії, яку проти неї веде Російська Федерація. Таким чином, Україна змушена в важких соціально-економічних та політичних умовах вести боротьбу за захист своєї незалежності, свободи та суверенітету.

Література

1. Ф. Бэкон. О достоинстве и приумножении наук // Бэкон Ф. Сочинения в двух томах. 2-е испр. и доп. изд. Сост., общ. ред. и вступит. статья А.Л. Субботина. Москва: Мысль, 1977. Т. 1. С. 83-522.
2. Субботин А.Л. Френсис Бэкон и античность // Вопросы философии. 1972. № 2. С. 86-88.
3. Бертран Р. История западной философии / Пер. с англ. Ю.Лісняка, П.Таращука. Київ: Основи, 1955. 759 с.
4. Бэкон Ф. О мудрости древних // Бэкон Ф. Сочинения в двух томах. 2-е, испр. и доп. Изд. Сост., общ. ред. и вступит. Статья А.Л. Субботина. Москва: Мысль, 1978. Т. 2. С. 233-518.
5. Мелещенко О.К. Публицистика Ярослава Гашека (1883-1923): Навч. метод. комплекс: навч. Посібник; Хрестоматія: Теми рефератів / Київський ун-т ім.Тараса Шевченка; Ін-т журналістики. Київ, Дніпр., 2021. 708 с.
6. Мовчан С.П., Кипаренко Г.М. Велика Британія: географія, історія, культура. Львів: ПАІС, 496 с.
7. Гегель Г.В.Ф. Философия права. Пер. нем.: Ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсисянц; Авт. Вступ. ст. и примеч. В.С. Нерсисянц; Москва: Мысль, 1990. 524 с.
8. Бэкон Ф. Опыты, или наставления нравственные и политические // Бэкон Ф. Сочинения в двух томах. 2-е, испр. И доп. изд. Сост. Общ. Ред. И вступит. Статья А.Л.уботина. Москва: Мысль, 1978. Т. 2. С. 351-582.
9. Мортон А.Л. История Англии. Москва: Издательство иностранной литературы. 1950. 461 с.
10. Бэкон Ф. Новая Атлантида // Бэкон Ф. Сочинения в двух томах. 2-е, испр. и доп. изд. Сост., общ. ред. и вступит. Статья А.Л. Суботина. Москва: Мысль, 1978. Т. 2. С. 485-517.
11. Очерки истории Англии. Средние века и Новое время. Под. редакцией Г.Р.Левина. Москва: Государственно-педагогическое издательство. 1959. 355 с.
12. Кертман Л.Е. География, история и культура Англии: Учеб. пособие. 2-е изд., перероб. Москва: Высшая школа, 1979. 384 с.
13. Михаленко Ю.П. Ф. Бекон и его учение. Москва: Наука, 1975. 263 с.
14. Плутарх. Избранные жизнеописания. В двух томах. Пер. с древнегр./ Сост. и примеч. М.Томашевской. Москва: Правда. 1990. 608 с.
15. Субботин А.Л. Френсис Бэкон и принципы его философии // Бэкон Ф. Сочинения в двух томах. Испр. и доп. изд. Сост., общ. ред. и вступит. Статья А.Л. Субботина. Москва: Мысль. 1977. Т. 1. С. 83-522